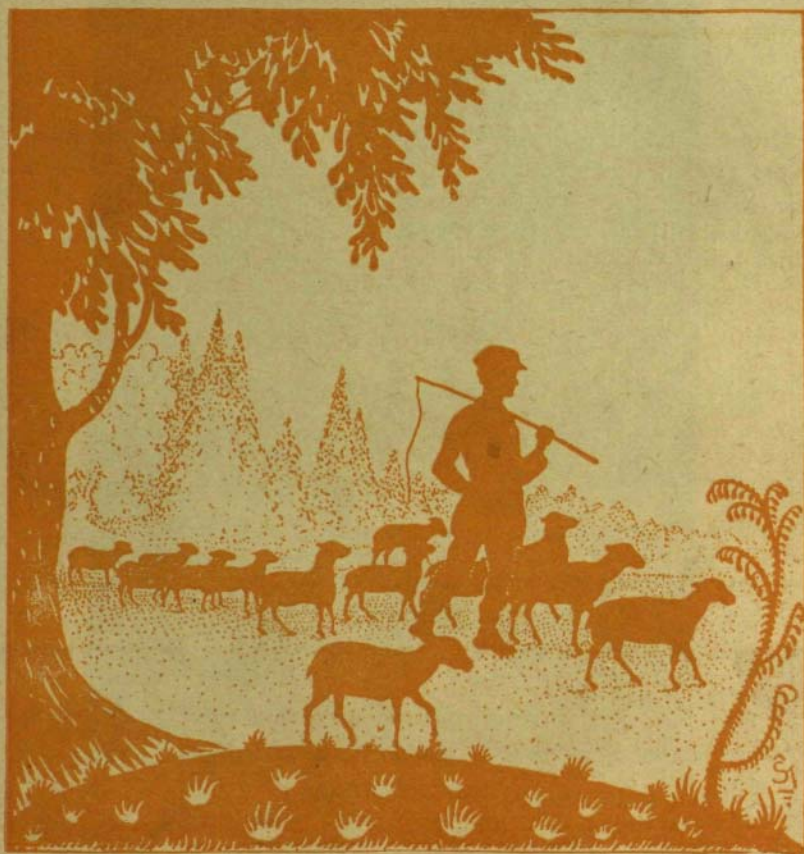

KREGŽDUTĒ

VAIKU LAIKRAŠTIS

9 nr. 1937 m. Rugsējo mēnuo 4-ji metai

Rozalimo „Kregždutė“

Šitas „Kregždutės“ numeris skirtas Rozalimui.

Medžiagos apie Rozalimą parūpino „Kregždutės“ bendradarbis Mikas Tamošauskas iš Bačiūnų.

Kai kurių žinių (apie šviesuolius) atvaizdų suteikė Rozalimo klebonas J. Matulevičius.

Abiem už tai nuoširdžiai dėkoju,

Žvirbliai.

Žvirbliai čirškia: „Čik čirik,
Nors grūdelį mums palik!

Ei, žmogeli,

Nors grūdelį!

Byra vežami kviečiai .

Kur bus buvę, žvirbliai čia.

Čeža: „Vyrų,

Maišas yra,

Grūdai byra.

Vyrų, vyrų,

Kur tik yra,

Kur tik byra,

Rasime sočių

Daug skanių kviečių.

Jei botagas pliaukš, pliaukš,

pliaukš,

Žvirbliai į karklus čiaukš,
čiaukš.

Po pavojaus .

Kviečius žioja.

Žvirbliai čeža,

Kai tik veža

Kokį grūdą.

Striksi, juda,

Benegaus

Ko gardaus.

Žvirblis surėnka javus.

Žvirblis vyšniose vikrus.

Žvirblis mūsų įnamis.

Žvirblis vargsta su mumis.

M. Grigonis.

KREGŽDUTĖ. Eina kartą per mėnesį.

Kaina metams: 1) po vieną egzempliorių siuntinėti 3 litai, 2) po 10 ir daugiau egzempliorių siuntinėti vienu adresu 2 litai.

Atskiras numeris 20 centų.

Skolon nesiuntinėjama.

Skelbimai dedami tik tai tokio turinio, kurs turi ką bendra su vaikų gyvenimo reikalais.

Kas nori gauti atsakymą laišku, turi įdėti pašto ženklą.

Adresas: Kėdainiai.

Rozalimo bažnyčia.

Mūsų pasiryžimai.

— Busiu aš artojas,
Arsiu žemę juodą,
Kuri skanią duoną
Kasdieninę duoda.

Arsiu ir užarsiu
Žemėj kietą vargą,
Kurs ramybę žmogui
Ne vienam suardo.

— Man labai patinka
Amatas siuvėjo,
Kuris rimtai dirba,
Dirba atsidėjęs.

Netingėsiu dirbti,
Sąžiningas būsiu.
Dievas ir tėvynė
Džiaugsis mano triūsu.

— O aš mokslus eisiu,
Mokslus ko aukščiausius
Ir paskum tėvynei
Nuoširdžiai tarnausiu.

Sėsiu meilės žiedus
Į kiekvieną širdį:
Tegul vienas kito
Vargų skundus girdi.

— Aš kareivis būsiu
Geležinės dvasios,
Nuraminti priešui
Gerą būdą rasiu.

Nevergausiu niekam
Ir kitiems neduosiu:
Vilnius yra mūsų —
Vilnių aš vaduosiu.

— Mano motinėle
Darbštumu gyvena:
Ji labai pamėgo
Tai siuvėjos meną.

Ant plonutės drobės
Siuvinėja tulpes.
Man taip pat labjausiai
Šitas darbas rūpi.

— Aš basa šienelį
Pievoj vartinėsiu
Ir tenai mamytei
Visados padėsiu.

Daineles dainuosiu,
Sėsiu mėtų, rūtų —
Ag seniau lietuvis
Tik šitokios būta.

— Aš jauna mergytė,
Gyvulėlių draugė,
O kai aš užaugsiu,
Būsiu vargšų slaugė.

Jau dabar katytei
Aprišu kojelę,
Tai vaizduoju slaugę
Ligoninės gerą.

— Mano begaliniai
Yra darbo mostai:
Artimui tarnauti
Jau nuo šiandien trokštu.

Gražiai siuvinėti
Lietuves mokinsiu.
Aš gėleles myliu —
Tai ir jas įpinsiu.

— Busiu agronome.
Lietuves aš šviesiu.
Į virimo sritį
Tiesų kelią tiesiu.

Artimui tarnausiu
Gražiu savo triūsu
Ir kitiems pavyzdžiu
Aš visuomet būsiu.

— Aš, išėjus mokslus,
Laikraštėlį leisiu,
O kurie neskaito,
Tuos gerai išbarsiu.

Juk tik knygos kūne
Slepias mūsų laimė:
Tiktai mokslo žiedas
Ją išvysti lemia.

Paulius Legas.

Kas būsime.

Tai labai įdomu. Įdomu jau dabar sužinoti. Aš galiu pasakyti, kas būsime. Kuo norėsime, tuo ir būsime. Ir jeigu rūpinsimės. Jeigu dirbsime. Nes tik darbštūs vaikai užaugę tampa mokytojais, kunigais, gydytojais, teisėjais, inžinieriais.

Bet dirbti reikia mokėti. Kai kurie mokiniai, rodos, sėdi prie knygų, bet jie mato iš klasės, kur varna skrenda, kur šuva nubėga. Tai prasti mokiniai. Jie nemoka dirbti, nes jiems ne knygos rūpi. Menki vyrai iš jų užaugs.

Kad būtų naudos iš darbo, reikia darbas pamėgti. Visi mokyti žmonės mėgsta darbą. Net ūkininkai ir darbininkai, kurie mėgsta savo darbą, geriau gyvena, gražiau įsitaiso, nes jie darbo daugiau gauna.

Mes pažįstame „Kregždutės“ redaktorių, kurs ją vaikams leidžia. Jis yra mokytojas. Jis labai mėgsta darbą. Ir daug daug dirba. Dažnai dirba negaluodamas. O paklaustas, kam taip daug dirba, atsako: „Vaikams, mylimiems Lietuvos vaikams.“ Jis „Kregždutės“ raštais skaitytojus moko dirbti, ką dirbti, kaip dirbti, moko mylėti knygas, gerbti vyresnius. Mes, „Kregždutę“ skaitydami užaugsimė darbštūs, mokyti žmonės.

Jau pradėjome naujus mokslo metus. Kaip matome, susėdom; vyresniuose skyriuose tik darbštieji vaikai: visi tinginiai liko kur

M. Stonys.

Palikau ganyklą.

P. Vebeliūnas.

Einant

1. Pa - li - kau ga - nyk - lą jau - kia, ši - lą, ža - lią lan - ką.
 Mo - kyk - la ma - nęs jau lau - kia, į mo - kyk - lą trau - kiu.
 Tra - lia - lia lia - lia - lia Tra - lia - lia lia - lia - lia.

2. Kad bus vargo — nesiraukiu,
 Imu knygą rankon:
 Mokykla manęs jau laukia,
 Į mokyklą kanku.
 Tra lia lia, lia lia lia,
 Tra lia lia, lia lia lia,
 A. Remeikis.

Ažuolas.

— Ko liūdi, ažuolėli,
 Ko liūdi?
 Tu užaugai giružėlėj,
 Didžiavyrių šalužėlėj,
 Ko liūdi?

Ko liūdi, ažuolėli,
 Ko liūdi?
 Tau audrinis vėjužėlis
 Nepalaužė viršūnėlės,
 Ko liūdi?

— To liūdžiu, bernužėli,
 To liūdžiu.
 Žmonių širdys užkietėjo,
 Žalios girios išretėjo,
 To liūdžiu.

To liūdžiu, bernužėli,
 To liūdžiu.
 Aštrūs kirviai kieto plieno
 Kerta ažuolus lig vieno,
 To liūdžiu.

Ad. Keraitis.

Geležis ir auksas.

Pasaka.

Kai Lietuvoje kadais žmones valdė ponai, viename dvare gyveno sulenkėjęs lietuvis bajoras, kurs labai spaudė savo baudžiauninkus. Baudžiauninkai žinojo, kad jų ponas tikras lietuvis, todėl jiems buvo daug sunkiau baudžiava eiti, nes negalėjo suprasti, kaip savas žmogus galįs juos taip spausti, skriausti. Ir sunkiai vargo, skaudžiai aimanavo to pono žmonės baudžiauninkai.

Bet vienas atsitikimas pažadino pono sąžinę — jis pasidarė geras žmogus savo baudžiauninkams.

Kartą tas ponas, būdamas Vilniuj, užėjo pas auksakalį žiedo pataisyti. Auksakalys tuo laiku kalė aukso gabalioką. Kalamas auksas menkai skambėjo. Ponas tarė:

- Pasakyk man, gerbiamasis, kodėl taip yra. Kalama geležis labai skamba, net spiegia, o štai tamstos kalamas auksas tokį silpną balsą leidžia. Kodėl toks didelis skirtumas?

Auksakalys taip paaiškino:

— Kai savas savą skriaudžia, tai skriaudžiamajam labiau skauda, skriaudžiamasis labiau dejuoja. Kai geležis kala geležį, tai kalamoji geležis labiau skamba — rėkia, spiegia. Bet kai geležis auksą kala, tai auksas menkai skamba, nes auksas geležiai visai svetimas metalas.

Susimąstė ponas. Jis rūpestingai peržiūrėjo savo sąžinę: sąžinės balsas patarė jam žmoniškiau elgtis su baudžiauninkais. Ponas paklausė sąžinės balso: jis pasidarė geras savo žmonėms, jų nebeskriaudė. Ir žmonės jį pamilo, gerai savo pareigas ėjo.

Daina.

Daina — tai mano
Širdies paguoda.
Ji man smagumo
Gyventi duoda.

Aš vis dainuoju:
Dainuoju vienas,
Su draugais, dirbdams —
Ir taip kas dieną.

Mano dainelės
Visados skamba,
Žmonių širdyse
Jos vietos randa.

Paulius Legas.

Tankas.

Tankas — plieno jautis —	Kuomet priešų būrį
Ko jis išsigando?	Šis žvėris užklumpa —
Visur gali brautis,	Nuostolių tie turi
Nes kliūčių neranda!...	Kolei jį sučiumpa!...
Kas jam grioviai platūs?	Šaudymu iš tolo
Kas jam vielų tvoros? —	Nesuplieksi tanko!
Išverčia bematant	Tik artyn pripuoless
Jis ir medį storą!	Paimsi jį rankon!...

Bet jis drąsus slenka,
Sėja ugnį baisią ... —
Ei prie mūsų tanko
Prieše, neprieisi!...

Jonas Šiožinys.

Broliai muzikantai.

PASAKA NEPASAKA.

Tęsinys iš 111 puslapio.

Mikas slaptai apsigyveno Pušynės dvare Raseinių apskrityje. Jis darė planą savo darbui. Jis galvojo įsteigti Vilniuje lietuvišką teatrą (vaidinimus) ir muzikos mokyklą. Ypač jam rūpėjo sukurti gražių vaidinimų.

Yra įvairių vaidinimų: griaudžių, juokingų, linksmų, su dainomis ir muzika. Taip rimtas, jaudinąs vaidinimas vadinasi drama. Rimtas, jaudinąs vaidinimas, kuriuo rodoma, kaip žmonės kovoja su dideliais sunkumais ligi mirties, vadinasi tragedija. Lengvas, juokingas vaidinimas — farsas. Lengvas vaidinimas, kuriuo pajuokiami negeri žmonių papročiai ir silpnybės, vadinasi komedija. Yra lengvų vaidinimų, kur dalis kalbama ir dalis dainuojama su muzika (kaip kad vaidina linksmieji broliai per radiją), tai operetės. O tokie vaidinimai, kur visi pasakojimai parašyti eilėraščiais ir dainuojami su orkestro pritarimu, vadinasi operos.

Mikas rūpinosi sukurti lietuviškų vaidinimų su dainomis ir muzika. Taip Petrapilyje bebūdamas jis sukūrė du tokius vaidinimus — operetes: vieną vardu „Kaminkrėtys ir malūnininkas“, kitą — „Adomas ir Jieva“. Jis galvojo sukurti rimtą dainuojamą vaidinimą — operą. Rašytojas Žemkalnis buvo eilėraščių parašęs gražią dramą vardu „Birutė“ (apie kunigaikštienę Birutę). Taip Mikas, gyvendamas Pušynėje, paėmęs parašė tai dramai muziką, tai yra, gaidas ir dainuoti ir orkestrui groti, vadinasi, jis sukūrė operą — pirmą lietuvišką operą „Birutę“.

Kipras, atlikęs bausmę, išėjo iš kalėjimo. Abudu broliai susikraustė į Vilnių. Čia jie ėmė daryti gražių koncertų (muzikos, dainų vakarų) ir vaidinimų su dainomis, su muzika. Iš tokių vaidinimų jiems labai pasisekė suvaidinti dvi lietuviškos operetės: „Kaminkrėtys ir malūnininkas“ ir „Adomas ir Jieva“. Kipras per tuos vaidinimus dainavo chore. Vilniaus lietuviai vaidinimais labai džiaugėsi ir didžiavosi, o nelietuviai stebėjosi tokiais įdomiais lietuvių pasirodymais.

Tada Mikas nutarė padaryti operos „Birutės“ vaidinimą. Kipras stoji broliui padėti.

„Birutė“ buvo suvaidinta 1906 metais lapkričio mėnesio 6 dieną miesto salėje. Kipras „Birutėje“ pirmą kartą pats vaidino ir kartu dainavo skirtą dalį. Vaidinimas gražiausiai pasisekė. Lietuviams tai buvo lyg tautinė šventė — jie labai džiaugėsi. Bet ten buvo pati pradžia gražiai Kipro ateičiai. Vilniaus lietuviai pirmą kartą pamatė ir išgirdo, kad Kipras — dar tik 21 metų vyrukas — turi gražią Dievo dovaną vaidinti ir dainuoti, kad iš jo gali išeiti garsus dainininkas.

Lietuviai nutarė padėti Kiprui į gyvenimą prasimušti. Jie sumetė pinigų ir kitų metų pradžioje išsiuntė į Petrapilį muzikos ir dainavimo mokyti.

Policija susekė, kad operos statytojas ir dainininkas tai jos jieškomas kurstytojas, prakalbų sakytojas Mikas. Taip Mikui pasidarė nebegalima Vilniuje gyventi svetiniu pasu. Ir jis skaudama širdimi turėjo bėgti iš mylimos Lietuvos. Mikas išvažiavo į Šveicariją, tą laisvingą ir gražią šalį, kur balti kalnai ardo debesis, o kalnų ežerų paviršium ridinėjasi saulė, čiužinėja balti padangių debesėliai ir patys kalnai mirko savo viršūnes. Taip tenai gražu, pasakiška. Taip tenai laisva, gera. Niekas žmogaus neseka ir neįtaria, bet tik

nieko bloga nedaro — neplėšia, nežudo. Mikas rado Šveicarijoje daug tokių, kaip jis, nuskriaustų, iš savo gimtųjų kraštų pabėgusių žmonių: rusų, gudų, ukrainų, lenkų. Mikas ėmė tarp jų dirbti su daina, su muzika, ragindamas nenusiminti, nenusilenkti persekiotojams, ugdyti viltį netrukus vėl sugrįžti į gimtuosius kraštus ir sukurti lengvesnį gyvenimą, žmoniškesnę tvarką.

Bet taip greitai neįvyko, kaip Mikas svajojo. Jis pagyveno Šveicarijoje tik kelis mėnesius ir išvažiavo už jūrių marių, už vandenynų į kitą laisvės šalį — į Šiaurės Ameriką. Ten buvo daug lietuvių, tai Mikas tarėsi daugiau ten gera padarysias.

Taip broliai muzikantai išsiskyrė ketvirtą kartą.

Bus daugiau.

Kai mes maži buvome.

14. Kalakuto nelaisvėje.

Turėjome vištų ir kalakutų. Vištos dėjo kiaušinius tvarte. Buvo vienas didelis kalakutas, kurs labai nemėgo vaikų. Dažnai mums tekdavo su tuo kalakutu pakariauti, o kartais ir jo kirčių gauti.

Vieną kartą Algirdukas nuėjo į tvartą kiaušinių pajieškoti. Pastebėjo kalakutas ir ėmė vyti. Bet Algirdukas suskubo įsprukti į tvartą ir užsidaryti. Algirdukas prisirinko kiaušinių ir nori išeiti. Pasižiūri į duris — kalakutas kiša savo raudoną galvą į tvartą ir piktai barasi:

— Šuldu buldu, ko tu čia landai!

— Aš tiktai kiaušinių atėjau, daugiau nieko.

— Šuldu buldu, tai ir blogai darai, kad kiaušinius renki, vištas baidai.

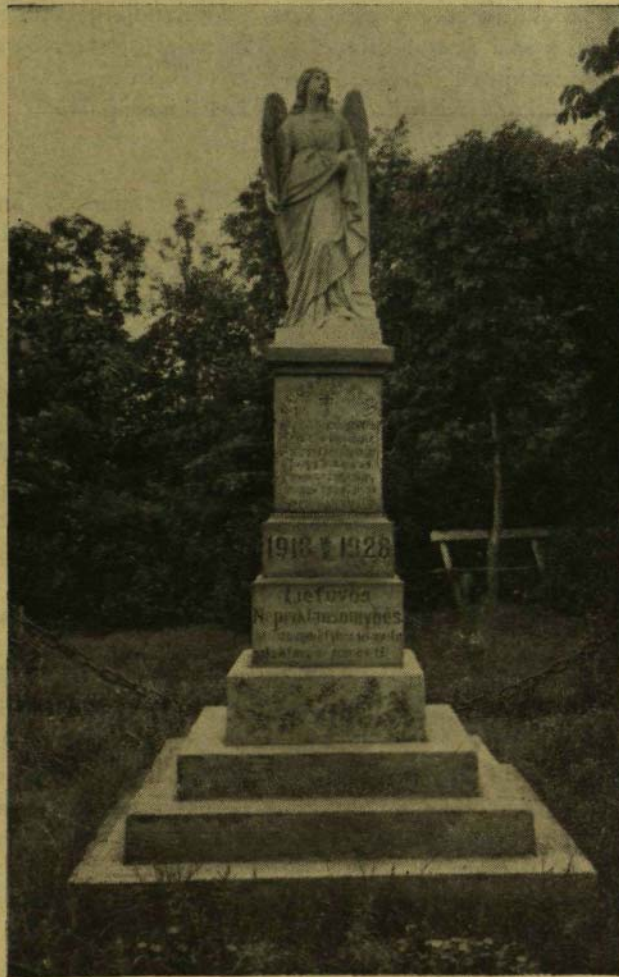
— Mamytei nešu. O tau kokia bėda?

— Šuldu buldu, kaip man ne bėda, gi mūsų gimines vištas skriaudi.

— Aš vištų neskriaudžiu, aš ir joms dar palieku.

— Šuldu buldu, vis tiek negražu. Kodėl niekas taip nedaro, o tik tu. Taigi dabar sveikas neišeisi, gausi, tai gausi, Šuldu buldu!

— Aš tavęs nebijau, kalakute.

Rozalimas. — Nepriklausomybės paminklas.

— Šuldu buldu, tiktai pabandyk eiti, tuojau gausi kirčių, šuldu buldu!

Taip jie abudu ginčijosi gal kokį pusvalandį: kalakutas stovėjo prie durų, piktai šuldubuldavo ir Algirduko iš tvarto neleido. Algirdukas pritrūkęs kantrybės, ėmė rėkti. Išgirdo kaimynas Randis, nuvarė kalakutą ir išleido Algirduką su kiaušiniais.

15. Po ežerėlį.

Netoli Uogoniškių yra Mieros upelis, Pamierio kaimas, Pamierio dvarelis, Pamierio ežerėlis ir (tėtulio rūpesčiu 1924 metais įsteigta) Pamierio stotis. Pamierio ežerėlis gilus. Aplinkui apaugęs ajerais ir juodomis buožėmis. Ežerėlio pakraščiais pilna baltų ir geltonų lelijų. Iš vieno šono yra daug priaugusių samanų ligi vandens. Kai žmogus eina tuo krantu, tai krantas supasi, liula: galima gerai pasisupti.

Mes dažnai nueidavome į Pamierio dvarelį. Dvarelio savininkai buvo Ciolkevičiai. Mums būdavo įdomu pabūti prie ežerėlio: pavaikščiოდavome liulančiais krantais, pasidžiaugdavome plaukiojančiomis ir šokinėjančiomis žuvimis, pasigrožėdavome vandens lelijomis. Liulančiose samanose buvome radę laukinių bičių ir paragavome jų medaus. Tomis samanomis buvome kartą taip toli nuėję, kad buvome smarkiai apibarti už drąsumą: būtumėm esą galėję prasmukti pro samanas ir prigerti.

Vieną kartą dvarelio savininko sūnus mus pairstė valtimi po ežerėlį. Plaukė ir Striukis kartu. Taip buvo gera plaukti: valtis ramiai šliaužė, visai nekratė, nedunksėjo. Tik aš kiek bijojau, kad nepaskęstumėm. O Striukis tai ramiausiai žiūrėjo į bangeles ir lelijas. Kai priplaukėme prie kranto, Striukis pamanė, kad mes visi išlipsime. Taip jis ir išsoko į krantą. Šokdamas džiaugėsi. Bet mes pasukėme atgal ir tolinomės nuo kranto.

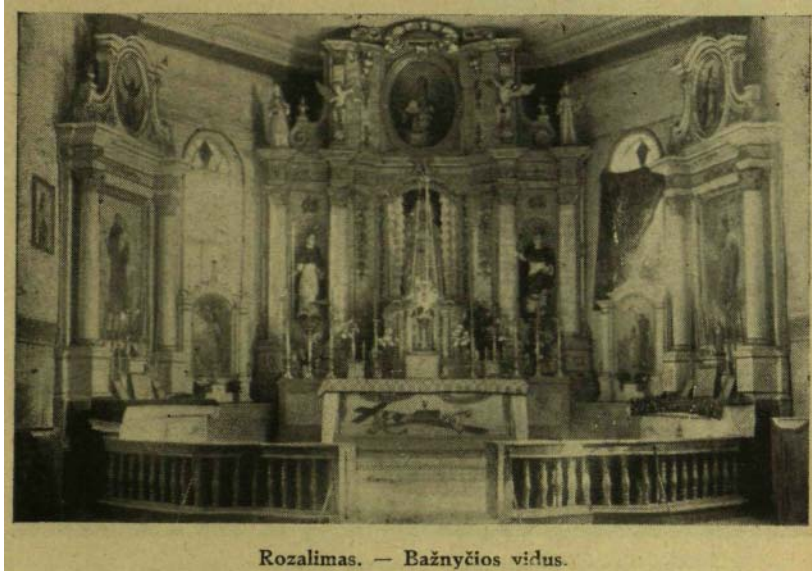
— Striuki, Striuki, eik čia! — visi ėmėme šaukti.

Striukis tuojau pūkšt į vandenį ir pasivijo mus.

Bus daugiau.

Augo toksai baravykas,
Visų grybų pulkaunykas,
Drūtu pilvu, trumpa koja,
Smagiai juokėsi, šypsojos.

Kartą kiškis ten striksėjo,
Griuvo neapsižiūrėjęs
Ir nulaužė baravyką,
Visų grybų pulkaunyką.

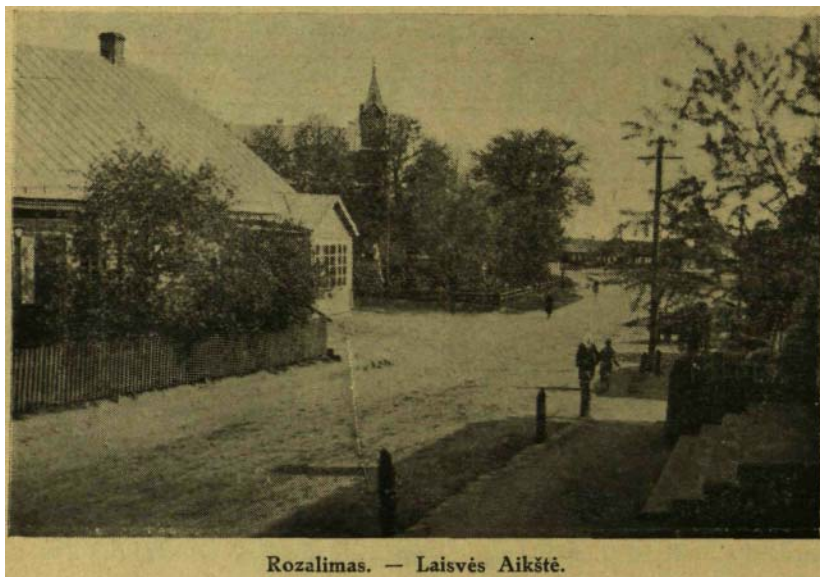

Rozalimas.

Miestelis.

Rozalimas yra valsčiaus miestelis Panevėžio apskrityje su 602 gyventojais, tarp kurių 72 žydai. Prie miestelio žemių šone yra gražus 400 hektarų pušynas, į kurį vasarą suvažiuoja žmonių pasilsėti, pasigydyti. Rozalimo pušyne yra gydęsis lietuvių rašytojas Jonas Biliūnas, kurį pažįstame iš jo raštų: „Brisiaus galas“, „Piestupys“, „Liūdna pasaka“.

Senovėje Rozalimo miestelio vietoje buvo didelis pušynas, ošęs šimtametėmis pušimis po gražius kalnelius ir Daugyvenės šlaitus. Apie miestelio atsiradimą pasakojama tokių žinių. Padubysio dvare gyvenusi tų plotų ir miškų valdytoja vardu Rozalija (Rožė). Ji labai mėgdavusi pasivaikščioti po pušyną. Vieną kartą ponia tarp senų pušų suregėjusi Dievo Motiną, kuri jai liepusi toje vietoje pastatyti bažnyčią Jos Sūnui garbinti. Ponia iškirsdinusi regėjimo vietoje pušis ir iš jų 1771 metais pastatydinusi bažnyčią, tebestovinčią po šiai dienai. Aplink bažnyčią ėmė apsigyvendinti žmonės ir taip atsir-

do miestelis pramintas bažnyčios įsteigėjos vardu — Rozalimas. Kai kas juokais miestelį vadina Jeruzolimu. Kapuose yra kita medinė bažnytėlė tokio pat senumo.

Zigmantiškių kaimo lauke, ūkininko Čekausko žemėje, prie pušyno yra akmuo, suplyšęs keliais gabalais. Ant to akmenio žmonės taip pat yra turėję šventų regėjimų. Žmonės apie akmenį eina keliais ir meldžia Dievo malonių. Prie akmenio yra pastatytas kryžius. Dalis akmenio yra nugabenta ant kapų, ir randasi koplytėlėje.

Rozalimas turi 7 gatves: Šeduvos, Sentilčių, Dulkiškių, Vytauto, Mato Grigonio, Kapų ir Pakruojaus. Miestelio vidurį puošia Laisvės Aikštė.

Prieš bažnyčią buvo apleista aikštė su dideliu pylimu, kuriame stovėjo varpinė. 1924 metais rašytojas Matas Grigonis, gyvenęs tada Rozalime kaip vidurinės mokyklos vedėjas, sumanė aikštę sutvarkyti. Jis su mokiniais aikštę išlygino, aptvėrė, apsodino medeliais, padarė takus, pristatė suolų. 1928 metais aikštėje buvo pastatytas nepriklausomybės paminklas, su angelo statula. Iš priešakio paminklas turi tokį įrašą: „Žuvusieji rozalimiečiai dėl Lietuvos laisvės — Mar-

Rozalimas. — Mato Grigonio gatvė.

celis Janeliūnas, Baltrus Mikalojūnas, Kazys Stumbrys, Povilas Šumskis, Pranas Tamošaitis, Stasys Tamošaitis. 1918 II 16 1928. I vos nepriklausomybės ir savivaldybių 10 metų sukaktuvėms paminėti". Kitame šone Vytis ir žodžiai: „Lietuva Tėvynė mūsų". 1931 metais sudegė varpinė aikštės pylime. Tada pylimas buvo nuvežtas, žemė išlyginta ir visa aikštė praminta Laisvės Aikšte, o aikštės sodelis — Nepriklausomybės Sodeliu.

Kapuose yra paminklas septyniems kariams, žuvusiems 1919 metais kovose su bermontininkais ties Meškuičiais. Paminklas toks: ant didelio akmeninio, ažuolo pavidalo pastolo sėdi moteriškė, viena ranka parėmusi galvą, kita laikanti žalią vainiką, vadinasi, Lietuva verkia savo žuvusių sūnų dėl nepriklausomybės. Apačioje lenta su žuvusiųjų vardais: K. Kielė, S. Grigas, P. Gurliauskas, A. Jasnauskas, A. Judiškis, V. Virčinskis, M. Lazauskas. Meškuičiai — 2 XI 1919 m.

Per Rozalimą teka upelis vardu Kiaulupis. Kiaulupis įteka į Daugyvenę, pratekančią pro miestelį už kilometro.

Rozalime yra buvusi vidurinė keturių klasių mokykla. Dabar

tuose namuose pradžios mokykla su šešiais skyriais ir keturiais mokytojais. Mokosi 180 vaikų. Yra ir žydų pradžios mokykla. Be to, yra senelių prieglauda, valsčiaus savivaldybė, policija, paštas, kooperatyvas, pieninė, vyno dirbtuvė, dešimtis krautuvių.

Valsčius.

Rozalimo valsčiaus plotas — be valdžios miškų — 16.228 hektarai žemės. Valsčiuje gyvena 5000 žmonių.

Rozalimo valsčiaus gyvenamosios vietos yra šitokiais vardais:

Vienkiemiai : Dinaburgas, Galaliai, Girelė, Jasoniai, Medinė, Miškodvaris, Rakalinė, Vilkinė ir Zaitiškiei.

Kaimai : Akmeninė, Bačiūnai, Bališkiai, Bališkiai - Tolminkiemiis, Brijagala, Bunčiai, Butnialaukis, Čelkiai, Demšiškiai, Derveliai, Draumėnai, Dulkiškiai, Eibutonai, Gačioniai, Getautai, Gesviai, Gikoniai, Jamontoniai - Kriaušaičiai, Juškoniai, Kumpiai, Krupiškiai, Laičiai, Litkūnai, Maldžiūnai, Maldžiūnai - Lineliai, Medikoniai, Mediniškiai, Meldiniai, Moniūnai, Pasakiai, Paežeriai, Plaučiškiai, Praniai, Rymiškiai, Rukoniai, Simaniškiai - Tautininkai, Stūriškiai, Tarvydai, Trkšlioniai, Vaitkūnai, Valainiai - Laumėnai, Zigmantiškiai ir Žiurkiai (Žiurkės).

Dvarai : Bališkiai, Beržyne, Brijagala, Jamontoniai, Juškoniai, Kreivakiškis, Maldžiūnai, Padubisys, Paežeriai, Tirkšlioniai ir Žvirblioniai.

Rozalimo valsčius turi keturis kaimynus valsčius: iš rytų - Smilgių valsčių, iš pietų — Šeduvos, iš vakarų — Radviliškio, iš žiemų — Pakruojaus valsčių.

Rozalimo valsčius laiko devynias pradžios mokyklas: vieną miestelyje ir aštuonias kaimuose: Derveliuose, Laumėnuose, Maldžiūnuose, Plaučiškiuose, Paežeriuose, Tirkšlioniuose, Žiurkiuose ir Žirblioniuose. Mokosi kokie šeši šimtai vaikų ir moko 13 mokytojų.

Žmonės gyvena neblogai. Ūkininkai daugiausia verčiasi pienu, kiaulėmis ir linais. Rozalimo pieninė valsčiuje laiko 10 nugriebimo punktų. Beveik visi ūkininkai skaito po kurį laikraštį, o daug jų ir po kelis laikraščius. Tikta gaila, kad vaikai nepratinami skaityti savus laikraščius — nedaug jų eina, į Rozalimo valsčių ¹⁾.

¹⁾ „Kregždutė“ šiemet ima Dervelių (10 egz.) ir Žiurkių (2 egz.) pradžios mokyklos. Eina kiek „Žvaigždučių“.

Valsčių puošia tikrai dvi upės: Daugyvenė ir Ežerėlė. Abidvi įteka į Mūšą.

Prie Ežerėlės paliai Paežerių dvarą yra 10 metrų aukštumo kalniokas vardu Kopyčkalis. Iš Radviliškio valsčiaus Pakruojaus kryptimi pro Drausmenų, Pranių ir Valainių kaimus guli nutysęs keliolika kilometrų kalnagubrys 10 — 15 metrų aukštumo. Iš tų kalnų žmonės ima žvyrų, smėlių. Prie Pranių kaimo yra du kalneliai — Opškalnis ir Šilas, panašūs į piliakalnius.

Eibutonių laukuose yra įdomus šaltinis vardu Verdonbalis. Iš žemės gilumos bėga tyras šaltas vanduo. Aplinkinės mokyklos šaltinį dažnai lanko pažiūrėti.

Valsčiuje yra du jaunųjų ūkininkų rateliai — Laumėnuose ir Paežeriuose. Jaunieji ūkininkai daro susirinkimus, važinėja pamatyti pavyzdingų ūkių, augina daržovių ir gyvulių. Perniai beveik visi nariai apsisodino savo sodybas medeliais (pasodino daugiau kaip 2000 medelių). Miestelyje yra angelaičių pulkas, kurį tvarko klebonas.

Mikas Tamošauskas,
„Kregždutės“ bendradarbis.

Šviesuoliai.

Iš Rozalimo parapijos yra išėjusių daug šviesuolių žmonių. Štai eilė žinomesnių tokių žmonių: kun. Jonas Bupas (iš Maldžiūnų), majoras Pranas Bronevičius (iš Maldžiūnų), meninikas bažnyčių dekoratorius (gražintojas) Jonas Danauskas (iš Starkynės), vyriausiojo tribunolo teisėjas Jonas Danauskas, kun. kan. Stasys Dura Durskis (iš Rukonių), lakūnas kapitonas Narcizas Ferencas (iš Rozalimo), kun. Mantvilas (iš Eibutonių), advokatas buvęs Kretingos komendantas Vladas Petronaitis, studentas rašytojas Bronius Raila (iš Plaučiškių), kun. Juozas Rožanskas (iš Rozalimo), kapitonas Juozas Šernas (iš Bunčių), pulk. Vaclovas Šliogeris (iš Rozalimo), vald. Ignas Tamošauskas, kun. Leonardas Tamošauskas (iš Plaučiškių), tardytojas Liudvikas Tamošauskas (iš Plaučiškių), pulk. Kazys Vaicekaskas (iš Zigmantiškių), buvęs Žemaičių kuni-

gų seminarijos profesorius kun. Martynas Valančiauskas (iš Vaitkūnų), kun. Ignas Vitkus (iš Zigmantiškių).

Rozalime gyvena 70 metų kunigas Kaz. Grinevičius, išbuvęs Rozalime klebonu 30 metų, kurs yra parašęs ir teberašo dvasinių knygelių. Jamontonių dvare gyvena pulkininkas Petras Genys. Be to Rozalime yra gyvenęs ir gražų atminimą palikęs mokytojas vaikų rašytojas Matas Grigonis.

Matas Grigonis.

Jis čia gyveno 1925—1929 metais. Buvo vidurinės mokyklos vedėju.

Aš Matą Grigonį pažįstu iš raštų. Bet pats esu matęs ir pažinęs jį kai gyveno Rozalime. Aš jį matydavau vasarą bevaikščiojantį po miestelį, po pušyną su knyga rankoje ir vis ką giliai mąstantį. Gražiai kalbėdavo žmonių susibūrimuose. Rozalimiečiai jį labai gerbia ir gerai atsimena. Rozalimiečiai, įvertindami Grigonio nuoširdų darbą, jo atminčiai pavadino Rozalime jo vardu vieną gatvę.

Kada aš nueinu Rozaliman, praeinu Mato Grigonio gatve ir užeinu į Laisvės Sodelį pasėdėti, tai gyvai mano mintyje atsistoja jo asmuo: aš atsimenu, kaip jis čia gyveno, dirbo. Taip jis visų rozalimiečių atminime toks geras, malonus.

Dabar Grigonis gyvena Panevėžyje. Iš Panevėžio jis rašo įvairių raštų vaikų laikraščiams — ir mūsų „Kregždutei“.

Mikas Tamošauskas.

Šunelis.

Aš pastogę turiu menką —
Au au au.
Lietus, vėjas kęsti tenka —
Au au au.

Ar tai pūga, ar tai vėjas —
Au au au,
Aš budžiu vis atsidėjęs —
Au au au.

Ar tai rudenį, ar žiemą —
Au au au,
Šalta, šalta tuščiam kieme —
Au au au.

Bet aš stropiai vis dabuju —
Au au au,
Visą naktį budžiu, loju —
Au au au.

V. Stanulis.

Vaikai pasakoriai.

Pasakėlė.

Taip rozalimiečiai šneka.

Vienam krašt gyvena penk navatni vaikė: trys berniukė¹⁾ i dve mergičkos,

Anie ves mokeje labė daug visokių pasakėlių, eileraščių, dainuškų, darbėlių, štukų ir daug visa kita. I anie ves nutare išeit į plato sava krašto aplankyti ves sava draugs — ves vaiks. Visor anie vaikšte: po puikiaus rūms i po prasts bakožs, kor tik jų lauke. Jo daug metų, kaip anie ain par sava tėvyn, vaiks lankydam, i labė daug randa jų laukiont, mat, jos ves labė pamila. Viens anie randa mokyklos mokonts, kiots namuos tėveliam padedont dirbti. Bet matė i tokių, kurie bėga no jų, pamatė ateinont. Aniem buva labė skaud tai matyti, bo anie tiok iš vesų gera norėje: norėje so jais sositikti, pasimatyti, pasakų pasakyt, pamoket.

Nu, gerė. Bet, mieliej, atspėket, kas anie vaikė y, kurie vaikšta so pasakom par ves vaiks? Jei jo atspėjet i žinėt jos, tē paš korios anie nebuvo da, tē greitė paprašykēt jos, kad i pas jom ateitų, o iš anų jūs la-

¹⁾ Žodžių galuose ē reikia tarti kietai ir neaiškiai.

Taip mes rašome.

Viename krašte gyveno penki navatni (nepaprasti) vaikai: trys berniukai ir dvi mergaitės.

Jie visi mokėjo labai daug visokių pasakėlių, eileraščių, dainėlių, darbėlių, juokų ir daug visa kita. Ir jie visi nutarė išeiti į platų savo kraštą aplankyti visus savo draugus — visus vaikus. Visur jie vaikščiojo: po puikius rūmus ir po prastas bakožes (triobas), kur tik jų laukė. Jau daug metų, kaip jie eina per savo tėvynę, vaikus lankydami, ir labai daug rado jų laukiant, mat, juos visi labai pamilo. Vienus jie rado mokyklose besimokančius, kitus namie tėveliams padedančius dirbti. Bet matė ir tokių, kurie bėgo nuo jų, pamatę ateinant. Jiems buvo labai skaudu tai matyti, nes jie tik iš visų gera norėjo: norėjo su jais susitikti, pasimatyti, pasakų pasakyti, pamokyti.

Na, gerai. Bet, mielieji, išpėkite, kas yra tie vaikai, kurie vaikščioja su pasakomis pas visus vaikus! Jei jau išpėjote ir juos žinote, tai pas kuriuos jie dar nebuvo, tai greitai paprašykite juos, kad ir pas jumis ateitų, o iš jų jūs labai daug įdomių ir gražių pasakų išgirsite, o

bė daug navatnių i gražių pasakų išgersėt, o pask anų ves isilgė lauksėt. Padarykėt tai!

Paklauskėt manės, jei jo paklausėt i tos pasakėlės. Gal aš i jų vards pasakyt: Kregždute, Žvaigždute, Žiburėlis, Vytors i Šaltinėls. Ar pažinot jos onksčiau? Par man anie ves penk atein: tokė malons, ger.

Miks Tamošausks.

paskum jų visi išsiulgė lauksite. Padarykite tai!

Paklauskite manės, jei jau paklausėte ir tos pasakėlės. Galiau aš ir jų vardus pasakyti: Kregždutė, Žvaigždutė, Žiburėlis, Vyturys ir Šaltinėlis. Ar pažinote juos anksčiau? Pas mane jie visi penki ateina: tokie malonūs, geri.

Mikas Tamošauskas.

Už durų pavalgė.

Pas ūkininką užėjo čigonas ir prašo:

— Gaspadorėli, geraširdėli, duok man pavalgyti, nes jau trys dienos, kai badmiriauju.

Ūkininkas, kurs čigonų nemėgo, kaip tinginių, šiurkščiai tarė:

— Eik už durų, ten tavo vieta!

— Jeigu tik bus valgių ant stalo, tai aš galėsiu pavalgyti ir už durų būdamas.

Įdomu pasidarė ūkininkui, kaip čigonas gali pavalgyti būdamas už durų. Taip ūkininkas pridėjo valgių ant stalo ir sako:

— Na, valgyk dabar būdamas už durų!

Čigonas išsiėmė duris, atsinešė prie stalo ir pavalgė.

Galvosūčiai.

16. Geležis ir auksas. Pasakoje „Geležis ir auksas“ (šios „Kr.“ 125 puslapyje) auksakalys paaiškino ponui, kodėl kalama geležis labai skamba, net spiegia, o kalamas auksas silpnai skamba. Auksakalys taip paaiškino pamokomai, pasakiškai. Mes gi pagalvokime ir atsakykime nurodydami tikrą, gamtinę priežastį, kodėl kalama geležis labai skamba, o auksas — silpnai.

Redaktorius leidėjas S. T i j ū n a i t i s, Kėdainiai.

Marijonų spaustuvė Marijampolėje, Bažnyčios g. 22. Tel. 238.